

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Демидюк С. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту*

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»
м. Рівне, Україна*

Радзівілюк Л. В.

*здобувач вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 073 «Менеджмент»*

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»
м. Рівне, Україна*

В період реформування економіки лісового господарства варто дослідити зарубіжний досвід реформування системи еколого-економічного регулювання підприємницької діяльності у лісовому господарстві та можливо перейняти найбільш прогресивні інструменти регулювання.

У фінансовому аспекті лісові політики більшості високорозвинених (Швеції, Німеччини, Фінляндії, Нової Зеландії) та постсоціалістичних (Польщі, Литви, Латвії, Естонії, Чехії, Угорщини, Словаччини) країн орієнтуються на самофінансування лісогосподарських підприємств. Бюджетне фінансування вони отримують в основному на виконання завдань державних органів (посадка нових лісів, проведення моніторингу та інвентаризації лісів, складання десятирічних лісовпорядних планів, фінансування лісової науки та освіти, створення інфраструктури тощо). Перспективним для українських лісоводів є створення спеціалізованих лісових фондів, кошти яких можна спрямовувати на фінансування відновлення лісів, вирівнювання фінансових можливостей лісогосподарських підприємств з різними природно-кліматичними та економічними умовами функціонування та на інші цілі, фінансування яких проводиться зазвичай за рахунок коштів державного бюджету.

Більшість центрально- та східноєвропейських постсоціалістичних країн з початком ринкових трансформацій у 1989–1991 роках проводили також реформи і у лісовій сфері. При цьому переважна більшість з них провели реституцію лісів (тобто повернення прав власності на ліси їх колишнім власникам), хоча в останні роки спостерігається зворотній процес – процес викупу земельних лісових ділянок у нових власників з метою укрупнення основних організаційних одиниць ведення лісового господарства, оскільки внаслідок приватизації було утворено велику кількість дрібних лісових господарств, які не здатні самостійно функціонувати та ефективно господарювати. Винятком поміж усіх східноєвропейських постсоціалістичних країн є Республіка Польща, яка залишила в державній власності більшість лісів і на їх основі створила високоефективну модель ведення лісового господарства. Тому Україні варто наслідувати приклад Польщі, залишивши ліси у державній власності та перейняти позитивний досвід ведення лісового господарства.

Ведення лісового господарства в Європі здійснюється на основі концепції сталого розвитку шляхом впровадження сталого лісового менеджменту. Концепція сталого лісового менеджменту є провідною в екологічній діяльності європейських лісгосподарських підприємстві тому пропонується взяти її за основу в практиці лісгосподарювання українським лісоводам. Втілення в життя цієї концепції дозволяє використовувати і доглядати ліси за допомогою таких методів і прийомів, які підтримують його біорізноманіття, продуктивність, здатність до відновлення, життєздатність, а також забезпечує виконання необхідних екологічних, економічних і соціальних функцій на місцевому, національному і глобальному рівнях.

Ще однією концепцією, яка може використовуватись в гірських районах України (Карпати та гірський Крим), є концепція наближеного до природи ведення лісового господарства. Ця концепція використовується для зниження чи попередження впливів природної стихії, які трапляються в гірських районах Європи (селеві потоки, зсуви, ерозія ґрунту та відкладення наносів, які виникають внаслідок різкої зміни лісового середовища та гідрологічної динаміки території, що спричинені повним або частковим видалення захисного лісового покриву).

Оскільки системи регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві кожної окремо взятої країни має свою

специфіку та певні унікальні риси та методи регулювання, то варто було б розглянути далі найбільш ефективні напрацювання та досягнення в цій сфері окремих країн більш детально.

В теорії регулювання лісогосподарського підприємництва досвід Нової Зеландії є досить яскравим підтвердженням того, що дерегулювання цієї сфери призводить до підвищення ефективності її функціонування, а не навпаки. Тобто, чітке закріплення прав власності на ліси з ефективно діючою системою правопорядку створює стимули як до економічно прибуткової діяльності в лісовому господарстві, так і до гарантування екологічно безпечної використання лісових ресурсів та сталого розвитку лісових екосистем.

Високий же економічний рівень лісогосподарювання в Швеції та Фінляндії досягається завдяки функціонуванню цієї сфери на засадах ринкової економіки, що призводить до підвищення механізації лісогосподарських робіт та комп'ютеризації обробки даних щодо заготівлі деревини та її бухгалтерського обліку. Перспективним для впровадження в Україні є досвід Швеції щодо необхідності перерахування 50% прибутку лісогосподарських підприємств до державного бюджету та з обов'язковим щорічним отриманням ними прибутків на рівні не нижче 5% від вартості інвестованого капіталу.

Якщо розглядати досвід Швеції, Фінляндії та Німеччини з точки зору екології, то ці три європейські країни поєднує практика використання екологічно безпечних методів ведення лісового господарства, довгострокове планування попиту на деревину, залучення до виконання лісогосподарських робіт сторонніх підприємств-підрядників, а також те, що переважна більшість лісів цих країн є сертифікованими за національними або міжнародними системами (*FSC*). Цікавим також є німецький досвід догляду за насадженнями на основі методу «дерев майбутнього», який можна використовувати в Україні для вирощування крупномірних дубів, які реалізовуватимуться як високоякісний фанерний кряж.

В своїх угорських колег українські лісоводи можуть перейняти підхід, за яким кожен лісогосподарський підрозділ повинен приносити прибутки, тобто бути центром прибутку, а також те, що контроль за дотриманням лісового законодавства повинна здійснювати незалежна лісова охорона. Як уже зазначалось вище перспективним в Україні є створення спеціалізованого лісового фонду, який окрім Угорщини та Польщі, функціонує також і в Словаччині. Створення державних лісових компаній в Чехії та Словаччині призвело до підвищення

прибутковості підприємств, які входять до них. Крім того, комерціалізація лісгосподарської діяльності призвела до зниження частки санітарних рубок та збільшення рівня природного поновлення лісів.

Згідно з досвідом прибалтійських країн для підвищення ефективності лісгосподарювання необхідним є чіткий розподіл повноважень в структурі лісового господарства, обмеження втручання держави та створення конкурентного середовища. Перспективними для впровадження на теренах України є: система організації ведення лісового господарства за функціональним принципом (*LVM*); система охорони ключових біотопів в Естонії, яка здійснюється на підставі контракту та за обмеження лісокористування в яких виплачується грошова компенсація; ліцензування деревопереробки в Литві та система патрулювання (охорони) мобільними загонами лісових рейнджерів лісів цієї країни.

До перспективного досвіду еколого-економічного регулювання лісгосподарських підприємств у Республіці Польща можна віднести: функціонування лісового господарства на принципі фінансової самодостатності; використання такого фіскального інструменту як спеціалізований податок на лісові землі; створення Лісового фонду та використання його коштів на фінансування ведення лісового господарства; залучення для виконання лісгосподарських робіт на тендерній основі сторонніх приватних підрядних організацій та закріплення за надлісництвами обов'язку оприлюднювати усю інформацію про проведення процедури закупівлі товарів робіт та послуг як в національному друкованому виданні, так і в загальноєвропейському виданні (при перевищенні обсягу закупівлі певної величини), що сприяє підвищенню прозорості, посиленню конкуренції та зниженні закупівельної ціни для замовника робіт; закріпленням права за лісокористувачами проводити рубки головного користування на території охоронних та захисних лісових ділянках, а також спрямованість на екологічно безпечне лісокористування та розширене лісорозведення тощо.

Підсумовуючи проведене дослідження зарубіжного досвіду еколого-економічного регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві розвинених та постсоціалістичних європейських країн, а також Нової Зеландії, можна відмітити кілька ключових моментів. Основним моментом є те, що більшість країн використовують розподільну модель організації лісового господарства,

яка ґрунтується в більшості випадків на ринкових методах господарювання: залученні за тендерними процедурами сторонніх суб'єктів господарювання на виконання лісогосподарських робіт (посадки та догляду лісових культур, заготівлі та транспортування деревини), реалізацією заготовленої деревини на аукціонах та біржових торгах, відокремленні деревообробки від лісового господарства, створення рівних конкурентних умов для усіх суб'єктів господарювання (включно з державними підприємствами), а також забезпечення дотримання принципу верховенства права. В екологічній сфері більшість країн орієнтуються на впровадженні концепції сталого лісового менеджменту, основними пріоритетами якого є ведення лісового господарства на багатуокладній основі, збереженні біологічного різноманіття, використанні екологічно безпечних технологій виконання лісогосподарських робіт та необхідності проведення сертифікації лісів.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-278-7-71>

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА НАУКОВОЇ УСТАНОВИ

Дмитришин В. С.

кандидат юридичних наук, доцент,

старший науковий співробітник

Державної наукової установи

«Науково-практичний центр профілактичної

та клінічної медицини» Державного управління справами

м. Київ, Україна

Формування ефективної системи управління інноваційною діяльністю в науковій установі, залежить від великої кількості чинників, які можна умовно поділити на зовнішні та внутрішні. І враховуючи важливість того чти іншого чинника для установи, керівництвом виробляється стратегія (політика) управління інноваційною діяльністю в установі. Інноваційна політика є важливою частиною загальної науково-технічної політики будь-якої наукової установи, проте вона має самостійний характер і є дієвим та